

Vzpomínka, kterou stírá čas

Alena Scheinostová

Věčnosti a pomíjivosti, paměti i jejímu smývání se věnuje výstava Patrika Hábla *Immortales – Očima času*. K vidění je v bývalé konírně Toskánského paláce na pražském Hradčanském náměstí, která se tak coby galerijní prostor otevírá vůbec poprvé.

Zkoumání paměti, mizení vzpomínek a hledání toho, co po každém z nás přetrvává, je tématem, jemuž se světově uznávaný výtvarník a profesor VŠUP v Praze Patrik Hábl (*1975) setrvale věnuje. Čtenáři KT se možná rozpomenou také na jeho postní plátna u Nejsvětějšího Salvátora v Praze nebo v Leechkirche ve Štýrském Hradci, na rozměrnou malbu lidských stínů v cele č. 41 v Malé pevnosti v Terezíně nebo na loňskou instalaci pro výstavu *Depozitum* v kostele Zvěstování Panny Marie v Litoměřicích.

I nynější výstava je uměleckým dialogem mezi dávnými tvůrci s jejich díly a současností. Její první část vychází z odkazu starých mistrů a její poselství dotváří i to, že se nedaleko, právě naproti Toskánskému paláci, v palácích Schwarzenberském a Šternberském, nachází dvě velké kolekce Národní galerie Praha – *Starí mistři* a *Starí mistři II*. Háblovo pojetí je navazováním na tato díla a současně jejich reflexí: přesné kopie slavných obrazů minulosti, výhradně portrétů (mezi nimi je třeba slavný *El Grecův Modlíci se Kristus*), autor rozmývá, překrývá barvami, překládá a slepuje a zase trhá.

Háblovo pojetí navazuje na díla starých mistrů a současně je jejich reflexí. Snímek Kateřina Srbková

Výsledná práce pak zachycuje obraz ztrácející se jakoby pod nánosy času a dění a klade mize-ní paměti do souvislosti s fyzickým rozpadem.

Předčasně zmizelí

Portréty tvoří rovněž osu druhé části výstavy. Jde o cyklus sto deseti portrétů předčasně zesnulých osobností od nejstarších staletí, po výtvarné stránce inspirovaný černobílými fotografiemi na starých náhrobcích. Tváře v odstínech šedé (sem tam s dotykem „postní“ fialové) jsou i tentokrát různou měrou stírány a rozmývány, některé už zcela k nepoznání. Podobně se vytrácejí vzpomínky na tváře našich blízkých, podobně časem vyblednou staré snímky.

Vedle Ježíše Krista, Boženy Němcové nebo Franze Kafky můžeme několikrát zahlédnout podobu Háblova bratra Reného, rovněž malíře, který v pouhých 52 letech podlehl zlobné nemoci. Patrik Hábl se netají tím, že jednou z motivací k vzniku vystaveného cyklu byla potřeba „vymalovat se“ z této ztráty.

Nad výstavou převzalo záštitu Ministerstvo zahraničí ČR, které v Toskánském paláci sídlí. S darem této instituce souvisí i poslední oddíl expozice. Tvoří ji část uměleckých sbírek Jana Masaryka, jež zmíněnému ministerstvu věnovala dcera Masarykova osobního tajemníka – aby vzpomínka na tyto osobnosti zůstala živá.

Patrik Hábl: Immortales – Očima času. Portréty mezi obrazem a pamětí. Toskánský palác, Praha 1, 16. 9. – 30. 11., vstup zdarma.

Autorka je publicistka a redaktorka portálu *Téma*.21.

Tragédie otce, který selhal

Martina Oplatková

Slovenský film *Otec* o rodinné tragédii, inspirovaný skutečnou událostí, nejen otevírá psychologické drama o tom, jak se vyrovnat se strašlivou ztrátou, ale zároveň funguje jako prostředek, jak vysvětlit divákům, proč se podobná neštěstí stávají.

Tahle situace se, ač se tomu možná na první pohled nechce věřit, stává bohužel poměrně často po celém světě. Rodič, zpravidla otec, má odvézt malé dítě do školky, i když to pravidelně nedělá. Po cestě do práce ovšem na neobvyklou odbočku zapomene a vyrazí přímo do zaměstnání. Spí- cího dítěte si při vystupování nevšimne. A pokud je v takový den veliké vedro, ve chvíli, kdy zjistí, že něco není v pořádku, bývá už pozdě...

Slovenský snímek režisérky Terezy Nvotové vychází z tragického případu, který se stal v Nitře před deseti lety, kdy otec-podnikatel takto zapomněl v autě dvouletou dcerku, inspiruje se ale i řadou dalších podobných strašlivých příběhů. Otevírá tak nesmírně bolestné téma ztráty dítěte a utrpení rodičů, v tomto případě provázené obrovskými pocity viny ze strany otce a odsouzením, až nenávistí veřejnosti. A pochopitelně pracuje i s tím, jak moc taková ztráta poznamená vztah manželského páru, v tomto případě podruhé ženatého čtyřicátníka a jeho výrazně mladší manželky.

Vina a trest

Snímek výborně funguje jako psychologické drama na staré téma viny a trestu, stejně jako pokud jde o vyrovnávání se s předčasnou smrtí člena rodiny. Režisérka vycházela ze scénáře Dušana Budzaka, který byl osobním přítelem nešťastného hrdinova předobrazu, a zvolila

metodu dlouhých, jen zcela minimálně stříhaných záběrů, jež se detailně přibližují tváři neobohého otce, aby pak přešly na detaily bytu nebo „vylétly“ oknem do prostoru. Nechce se věřit, že pro polského kameramana Adama Suzina se jednalo o jeho celovečerní debut, nato- lik sebejistě po této stránce film působí.

A zůstává se svými postavami i ve chvíli, kdy by se v mnohém filmu stříhlo jinak, ať už jde o fyzicky nepříjemné situace (záběrů mrtvé holčičky se tu sice nedočkáme, hrůza je ale i tak dostatečně hmatatelná), nebo třeba o detailní výsledky u soudu, kdy spolu s hrdinou vnímáme dopad každého jednotlivého slova.

Mimořádný výkon zde podává herec Milan Ondřík, který hovořil o své herecké metodě s tím, že „taková role se nedá hrát, ta se musí odžít“, a jde až na hranice svých fyzických i psychických možností. Dominika Morávková jako mladá manželka má trochu méně prostoru, film se v souladu s názvem soustředí především na tatínkovo utrpení, ale i ona je

v několika silných scénách velmi přesvědčivá. Film má ovšem ještě jedno důležité poselství: hlavní postava tu také zjistí, jak je možné, že ji taková situace potkala. Pochopí, co je „syndrom zapomenutého dítěte“, který už je v současnosti popsán; dojde mu, jak je možné, že má v hlavě vzpomínku, že dítě určitě vyložil – a že tato vzpomínka je falešná. Způsob, jakým v tomto případě funguje náš mozek, pracuje proti nám... Hrdina se tak z „neomluvitelně nezodpovědného otce“ stává spíš obětí svých vnitřních procesů, jež nemohl až tolik ovlivnit, a jeho na první pohled nepochopitelné jednání se tak dostává do jiného světla. Tvůrci se netají tím, že chtěli svůj film pojmut i jako určitou osvětu, aby diváci přistupovali k podobným otcům (či matkám) s daleko větším porozuměním.

Otec. Režie Tereza Nvotová (Slovensko / Česko / Polsko 2025). V kinech od 18. 9. 2025.

Autorka je kulturní publicistka.

Experimentátor nového pastoračního úsilí

KNIŽNÍ TIP

Zdeňka A. Emingera

V brněnském nakladatelství CDK vyšel druhý díl *Vybraných spisů teologa, kněze a biskupa podzemní církve Jana Konzala (1935–2021)*. Stejně jako první svazek je výběrem z jeho mimořádně bohaté literárně-teologické a pastorační činnosti.

Editor Pavel Hradílek se musel pročit vskutku nemalým množstvím Konzalových vydaných, a zvláště knižně a časopisecky nevydaných textů a vybrat z nich, co je pro dnešní dobu, společnost a církev inspirující a nosné. Budiž předznamenáno, že z hlediska teologického to měl editor snadné. Konzalovy úvahy, reflektující ponejvíce jeden z největších milníků naší církve v novodobých dějinách – Druhý vatikánský koncil –, patří podle mého soudu k velkému teologickému tážení a pokladům druhé poloviny 20. století. Kdyby Jan Konzal vyrůstal nebo žil v některé ze zemí Západu (a měl štěstí), mohl se stát se svým pronikavým myšlením a nád-

herným jazykem součástí skupiny exilových evropských teologů. Věřím, že by jeho dílo nezůstalo bez povšimnutí.

Hlavní oddíly svazku nesou tyto názvy: Proč neuhýbat úvahám o nové vizi církve; Základy křesťanství; Programové řeči; Alokuce; Duchovní obnovy; Svátosti a Učební texty. Kniha o téměř šesti stech stranách textu je otiskem autorova moderního, odvážného a s realitou konfrontovaného myšlení. Ani v jiných zemích za bývalou železnou oponou nebylo tolik osobností, které vyrostly, žily, pracovaly a sloužily v alternativních strukturách římskokatolické církve, po nichž by zůstalo tak živé a atraktivní dílo.

Výsostná teologická témata

Ačkoli jméno Jana Konzala trochu zaniklo v seznamu českých teologů a kněžských osobností, které působily doma či v exilu, je nad slunce jasnější, že v Konzalovi získala nejen místní (a nejen ta podzemní), ale také univerzální církev skvělého, teologicky jasněho a vzdělaného člověka, který mohl, chtěl a vzhledem ke své podzemní činnosti musel rozpracovávat výsostná teologická témata, jež

nám zanechal koncil a dávno před ním a dlouho poté je připravovali a rozpracovávali mnozí další.

Konzalova teologická, na biblickém textu postavená reflexe je neodmyslitelně spjata se službou konkrétnímu křesťanskému nebo – lépe řečeno – lidskému společenství. V něčem se jeho záběr podobá části myšlenkového díla jeho kolegů – italského teologa českého původu Vladimíra Boublíka, který jednu ze svých česky psaných knih (*Boží lid*) zasvětil detailní analýze koncilového dokumentu *Lumen gentium*, a česko-římského teologa Karla Skalického, jenž ve své česky psané knize *Radost a naděje* nejen přeložil jeden z klíčových koncilních dokumentů, ale poskytl k němu dodnes čtivý a nenapodobitelný komentář coby jeden ze svědků koncilu. Co si exiloví teologové mohli dovolit ve svobodné zemi, si však nemohli dovolit teologové, kněží, řeholníci a řeholnice v Československu.

Kniha naděje

Lidé jako Jan Konzal svým způsobem suplovali běžnou teologickou agendu teologických fakult a dalších vzdělávacích institucí. Promýšleli to, na co nebyly v jejich vlasti podmínky, a ve svých společenstvích uváděli do praxe,

co se v oficiální církvi začalo pomalu objevovat a uchycovat až po Sametové revoluci. S určitou mírou nadsázky můžeme říci, že Jan Konzal a řada jeho kolegů a kolegyně s podobným osudem byli v nejlepším slova smyslu experimentátory nového pastoračního úsilí církve.

Nynější svazek ukazuje, že Konzal byl k takovému „experimentování“ skvěle připraven. Jen málo knih s teologickou tematikou dokáže přežít deset či dvacet let po svém vzniku. Nejčastěji zeslábnou tam, kde se držela neudržitelná teologicko-filozofická terminologie starých manuálů. Nejdéle přetrvávají ty, jejichž autoři vytvářeli ku prospěchu věci a na přání církve nový jazyk, a hlavně žili a učili žít ostatní vše, o čem přemýšleli a diskutovali s Bohem ve svých modlitbách. *Vybrané spisy II* Jana Konzala jsou knihou, kterou by čeští katolíci měli mít ve svých knihovnách, číst ji a radovat se z ní. Je to kniha katolická. Kniha církve. Kniha naděje.

Jan Konzal: *Vybrané spisy II* (CDK 2025)

